

Nuh pygamberiň gubury nirede?

Category: Kitapcy, Taryhy ýerler
написано kitapcy | 22 январа, 2025

Nuh pygamberiň gubury nirede? NUH PYGAMBERIŇ GUBURY NIREDE?

«Hezreti Nuh erdi tupan şaýady...»
Andalybyň «Oguznama» poemasyndan.

■ Azerbaýjandaky zyýaratgäh

Nahçewan awtonom respublikasynyň günorta sebitinde Könegala diýen ýerde Nuh pygamberiň mazarydygyna ynanylýan bir kümmet bar. Kümmet VIII asyrdan bina edilipdir.

Nahçewan bilen baglanyşyklydygy öňe sürülen we şol ýerlerde-de giňden ýaýran "Nuhuň tupany" rowaýatynda aýdylşy ýaly, Nuh aleyhyssalam Hudaýdan ýer ýüzüni suw basjakdygy barada habary alandan soň uly gämi ýasaýar, haçan-da ol apy-tupan başlanda, öz maşgalasyny we her janly-jandardan bir jübtüni alyp gämä münüpdür.

Ýiolda fämi Nahçewanyň gündogaryndaky Ilandaga (rowaýatda "Inendag"), Ordubatdaky Alangaza we Araz çäýynyň boýundaky Kamki dagyna galtaşyp geçipdir, Gämigaýada hem säginip geçipdir. Nuh pygamber gäminiň galtaşan daglaryna özüçe at dakypdyr. Rowaýata görä Nuhuň gämisi Gilançäýyň ýokarky böleginde Gämigaýada labyr taşlap geçipdir. Rawylaryň aýtmagyna görä gämileriň galyndysy şol ýerdäki "Aýy çukurydiýen ýerdedir. Başga bir rowaýatda bolsa Nuh pygamberiň we onuň aýalynyň guburynyň Nahçewandadygy aýdylýar. Bu rowaýatlar "Nuhuň tupany" hakyndaky gadymy şumer we ýewreý rowaýatlary bilen belli bir derejede gabatlaşýar.

Azerbaýjan taryhçysy R.Sultanowyň öňe sürýän pikirine görä "Nuhuň tupanynyň" Agry dagynda wulkan atylandygy sebäpli Tigr we Ýewfrat derýalarynyň joşmagy netijesinde ýüze çykypdyr. Diýmek Agry dagyna ýakyn ýerde ýerleşen Araz çäýynda, has dogrusy Nahçewanyň özünde-de güýçli suw joşgunlary bolupdyr.

Azerbaýjan taryhçysy A.Hüseýni Gämigaýada Nuh pygambere

degişli gadymy ýazgynyň barlygyny orta atýar.

Umuman alanda "Nuh rowaýaty" ilkinji gezek b.e.öň II müňýyllygyň ortalaryndan galan şumer ýazuw çeşmelerinde agzalýar.

Birnäçe taryhçy we geograf alymyň pikirine görä waka Nahçewan şäheriniň düýbüniň tutulan wagty (b.e.öňki 1539-njy ýyl) gabat gelýär. Nahçewanda Nuhdaban atly gadymy şäheriň galyndylary, Nahajir ("Nuhajir" bolmagy mümkin) dagy häli-häzirem bar.

Ermeni taryhçysy M.Çamçyýan, XVI asyryň arap geografy El-Eşrefi dagylar Nuhuň gämisiniň we guburynyň Nahçewandadygyny ýazypdyrlar.

Bu rowaýat esasynda tanymal azerbaýjan suratkeşi Behruz Şiralybek ogly Kengerli "Nuhuň gubury" atly surat hem çekipdir.

Surat häzir Azerbaýjanyň Döwlet Şekillendiriş sungaty muzeýinde saklanýar.

Orta asyrlarda halk köpçüligi Nuh pygamberiň mazaryna zyýarat edilýän ýerde kümmet galdyrypdyr.

Nuh pygamberiň guburynyň Nahçewandaky zyýaratgähi Nahçewan awtonom respublikasynyň Ýokary Mejlisiniň 2006-njy ýylyň 28-nji iýulynda çykaran ýörite karary bilen abadanlaşdyryldy we Nahçewanyň Ministrler kabinetiniň ýanyndaky Taryhy ýerleri hasaba almak müdirligi tarapyndan hasaba alyndy.

■ **Yrakdaky zyýaratgäh**

Yragyň Nejep şäherinde hem Nuh pygamberiň guburynyň bardygyna ynanylýar. Bu taryhy şäher Nuh pygamberiň guburyndan zyýada Hezreti Alynyň (arap dilinde: **حرم الإمام علي** (Harem el-Ymam Aly)), kümmediniň barlygy bilen has gowy tanalýar. Yragyň Nejep şäheri yslamyň şaýy mezhebine uýýan 200 million musulman üçin Saud Arabystandaky Käbeden we Mesjidi-Nebewiden soňky üçünji mukaddes ýer hasaplanýar. Bu ýer Pygamberimiz Muhammet aleýhyssalamyň (s.a.w) agasynyň ogly we giýewi, dördünji yslam halyfy, "Dört Çaryýarlaryň" dördünjisi, On iki ymamlaryň başy, Hezreti Hasan we Hezreti Hüseyiniň kakasy Hezreti Aly ibn Abu

Talybyň (r.a) jaýlanan ýeridir. Şol sanda şaýy ynanjynda Hezreti Alynyň ýanynda Hezreti Adam ata bilen How enäniň, Nuh pygamberiň jaýlanandygyna ynanylýar.

Hezreti Alynyň guburydygyna ynanylýan ýer Buweýhiogullary nesilşalygynyň hökümdary Adududdöwle Pena Hysrow (doly ady Azyduddöwle Pena Hysrow ibni Buweýhid-Deýlemi) tarapyndan 977-nji ýylda zyýaratgäh hökmünde illkinji gezek halk köpçüligine açylypdyr. Dörän bir ýangyn zerarly weýran bolandan soň Seljukly türkmen hökümdary Mälikşa tarapyndan 1086-njy ýylda gaýtadan abatlaýyş işleri geçirildi, 1500-nji ýyldan soň hem Sefewi türkmen şasy Ysmaýyl Hataýy tarapyndan ikilenc abatlaýyş işleri geçirildi.

Pars aýlagy urşundan soň Yrakda ýüze çykan pitneleri ýatyrjak bolup Saddam Hüseýniň "Respublikan janpidalary" tarapyndan hökümete garşy gidýän oppozisioner şaýylary metjitde durkalar amana getirmrk maksady bilen metjide ýaragly hüjüm edildi we metjide sygyňanlaryň hemmesi öldürildi. Dinde-ymmatda görölmedik bu zalymlygyň netijesinde metjide weýran edijilikli zeper ýetýär. Şonuň üçin Hezreti Alynyň gubury hem abatlaýyş işlerini geçirmek üçin iki ýyllap zyýaratçylar üçin ýapyk ýagdaýda galýar. Azy ýaran diktator Saddam Hüseýin aýratynam asly pars bolan ýerli şaýylaryň barsyny Eýrana göçürdýär.

■ Liwandaky zyýaratgäh

Kerak, Karak Nuh ýa-da Karak Noah (Arapça: Kerak كرك) Liwanyň Bekaa etrabynyň Zahle posýologyndaky bir obada, Baalbege barýan ýoluň ugrunda hem ýerli ýaşaýjylaryň Nuh pygamberiň mazarydygyna ynanyň, zyýarat edýän ýeri bar.

■ Türkiýedäki zyýaratgäh

Türkiýäniň Jizre şäherine golaý Judi dagynda Nuh pygamberiň düşländigine ynanylýar (Gurhanyň "Hut" süresiniň 44-nji aýaty). Bu ynanja görä Nuh pygamber apy-tupan sowlandan soň Jizräniň Daggapy raýonynda aradan çykypdyr. Nuhuň aradan çykan ýerinde ilki sinagog (ýewreý ybadathanasy), soňra buthana gurlupdyr. 639-njy ýylda bu buthana metjide öwrülipdir. Bu

metjidiň ýanynda ýerleşen kümmediň Nuh pygambere degişlidigine meşhur taryhçy Jizreli Ibnules, Firuzabady, Ewliýa Çelebi, Kätip Çelebi, Ebubekir Helewi we Babyllý Beros dagylar doly güwä geçýär.

Rowaýat edilmegine görä Jizre şäheriniň düýbünü tutanam Nuh pygamberdir. Nuh aleýhyssalam pygamberleriň arasynda iň uzak ýaşan pygamberdigine garamazdan iň köp horluk görenidir. Özünden soňky gelen pygamberleriň ählisi, galyberse-de tutuş adamzadyň nesli Nuh pygamberden gaýdýandygy üçin adamzadyň Adam atadan soňky ikinji atasy hasaplanýar. Adamzat onuň üç oglundan – Hamdan, Samdan we Ýafesden döräpdir. Hakyky Abdylgaffar bolup "täze ata" manysyny aňladýan "Nuh" ýa-da "Nowa" atlary oňa soň dakylan atdyr. Aşyr Salyh halypamyzyň şu saýtda hem berlen "Seýri Şerif" kitabyndan terjime eden başga bir rowaýatynda Nuh pygamberiň adynyň Ýeşkurdugy we onuň bir ite at dakandygy sebäpli Nuh adynyň galandygy aýdylýar.

(Seret: http://kitapcy.ml/news/nowha_rowayat/2018-09-15-2493)

Ýurdumyzyň Bäherden etrabyndaky Manaman dagynda hem Nuh pygamberiň labyr taşlap geçendigine ynanylýan ýer bar. Rowaýata görä şol dagyň eteginde ýaşaýan nohurly türkmen taýpasynyň ady hem gönüden-göni Nuh pygamberiň ady bilen baglanyşdyrylýar.

(Seret:

http://kitapcy.ml/news/nohur_rowayatlary/2018-06-11-158)

Bu barada şahyr Allaýar Çüriýewde şeýle setirler bar:

Nuh döwründe gurlan çaglara gurban,
Gadymýete uzar ýoly obamyň.

(Seret:

http://kitapcy.ml/news/nohur_nagmalary/2019-02-16-5283)

Türkmen halkynyň nesilbaşysy we pygamber hasaplanýan Oguz han hem şejere boýunça alanda gönüden-göni Nuh pygamberiň ýuwlugy bolup çykýar:

Nuh→ Ýafes→ Düýp Beýgu→ Gara han→ Oguz han.

(Seret:

http://kitapcy.ml/news/ezeli_oguz_turkmen_dowletinin_taryhy/2018-12-31-4291)

■ **Iordaniýadaky zyýaratgäh**

Mundan başga-da, Iordaniýada hem Nuh pygamberiň mazarydygyna ynanylýan ýeriň bardygyny aýtmak gerek.

■ **Goşmaça maglumat üçin seret:**

Ekrem Bugra EKINJI "Nuhuň gämisi nirede?"

(Saýtda okamak üçin linki:

http://kitapcy.ml/news/nuhun_gamisi_nirede/2019-01-14-4650)

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandy.

@ Kitapçylar. Taryhy ýerler